

Världsarven och gravarna

BEGRAVNINGSPLATSER SOM SKA BEVARAS FÖR ALL FRAMTID

SKKF-KONFERENS VISBY 12 MAJ 2026

**DET är Unescos tanke för att bygga
en fredligare värld!**

Världsarv i Sverige

PLATSER SOM GÖR SKILLNAD

15 världsarv i Sverige

En snabb turné för att visa kopplingar till
begravningsverksamhet genom tiderna

Struves meridianbåge

Den bästa platsen i världen för att historiskt förstå hur hängivna vetenskapsmän utförde vidsträckta mätningar för att öka kunskapen om jordens storlek och form.

Kyrktornet var en mätpunkt

Nedertorneås kyrka i Finland slutfördes 1797 under Gustaf IV Adolfs regeringstid.

1849 gjordes mätningar för Struves meridianbåge uppe i kyrktornet.

Kyrkan kan ses från svenska sidan av Torneälven i Haparanda.

Laponia

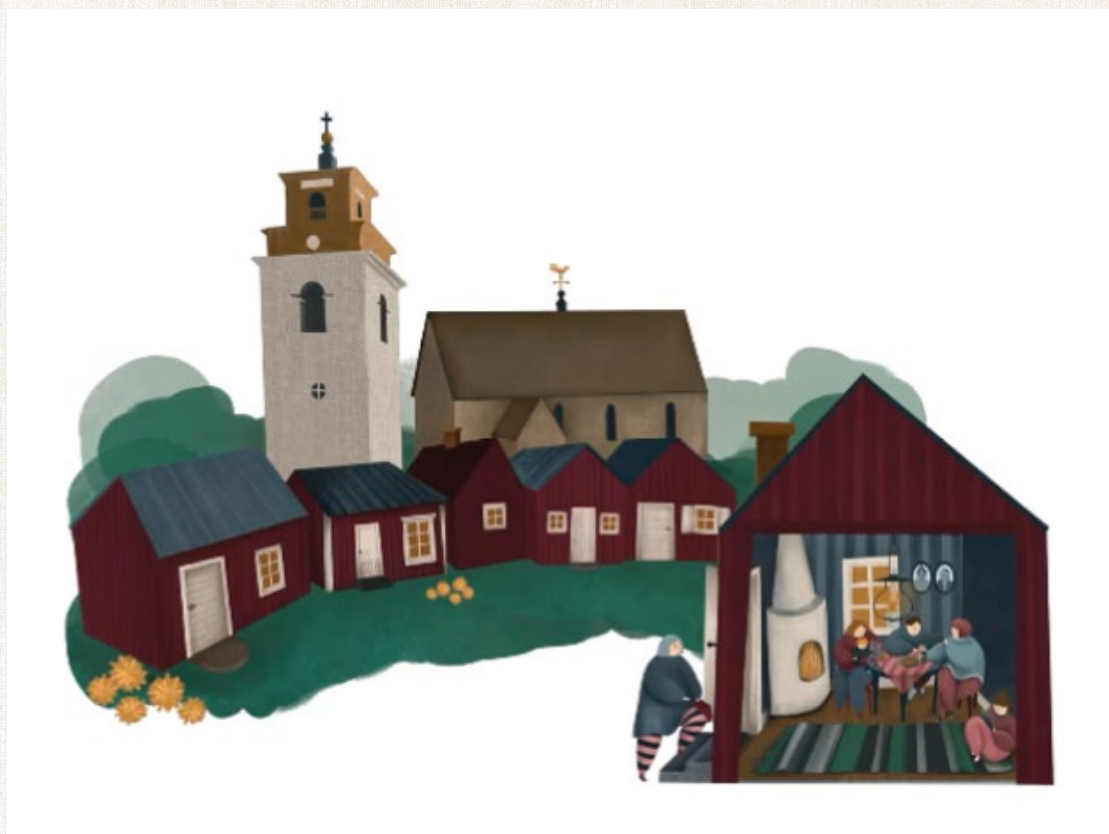
Den bästa platsen i världen för att det visar så många olika värden, hur landskapet har formats och fortfarande formas, hur man ser spår efter de som levt här före oss och att den samiska kulturen och renskötseln är närvarande och formar landskapet.

Naturen var gravplatsen

Samerna begravde sina döda i naturen, i klippskrevor och på öar.

Än idag kan gravar hittas på naturligt skyddade ställen.

Gammelstad kyrkstad

Den bästa platsen i världen för att uppleva en
traditionell kyrkstad i norra Skandinavien.

Nederluleå kyrka

Kyrkan invigdes 1492

Nederluleå begravningsplats ligger
i världsarvets buffertzoon

Höga kusten

Den bästa platsen i världen för att uppleva och förstå landhöjningen efter den senaste istiden

Gravrösen från bronsåldern

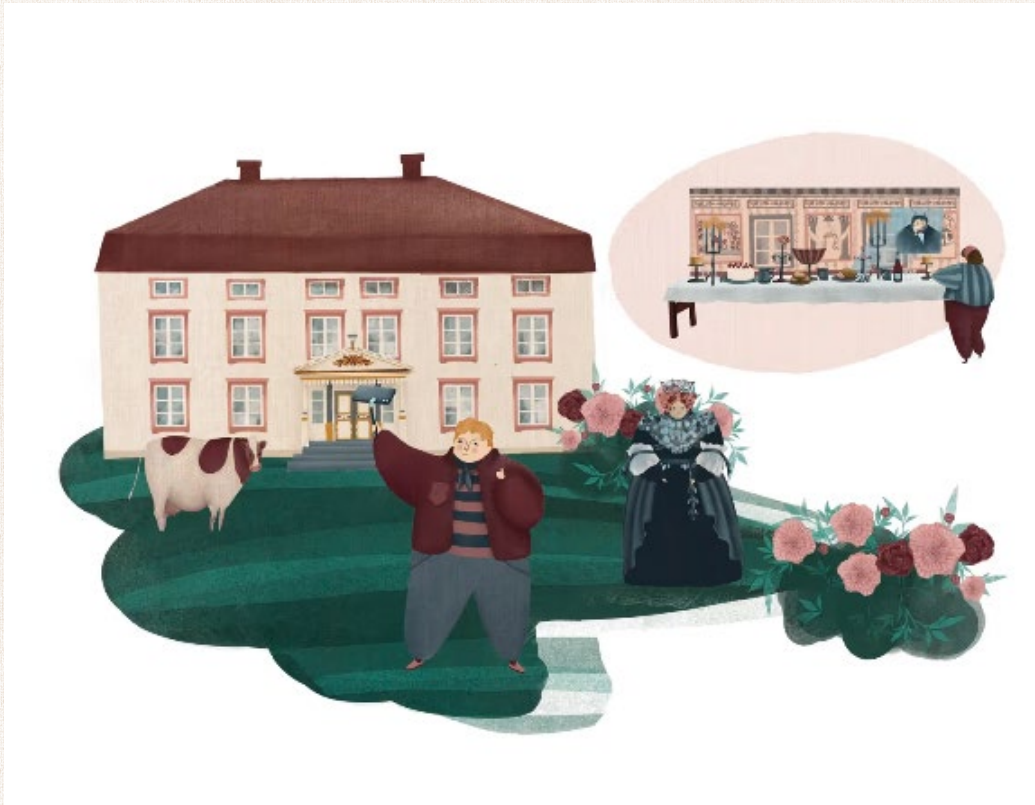
Vid Höga Kusten finns många gravrösen från bronsåldern.

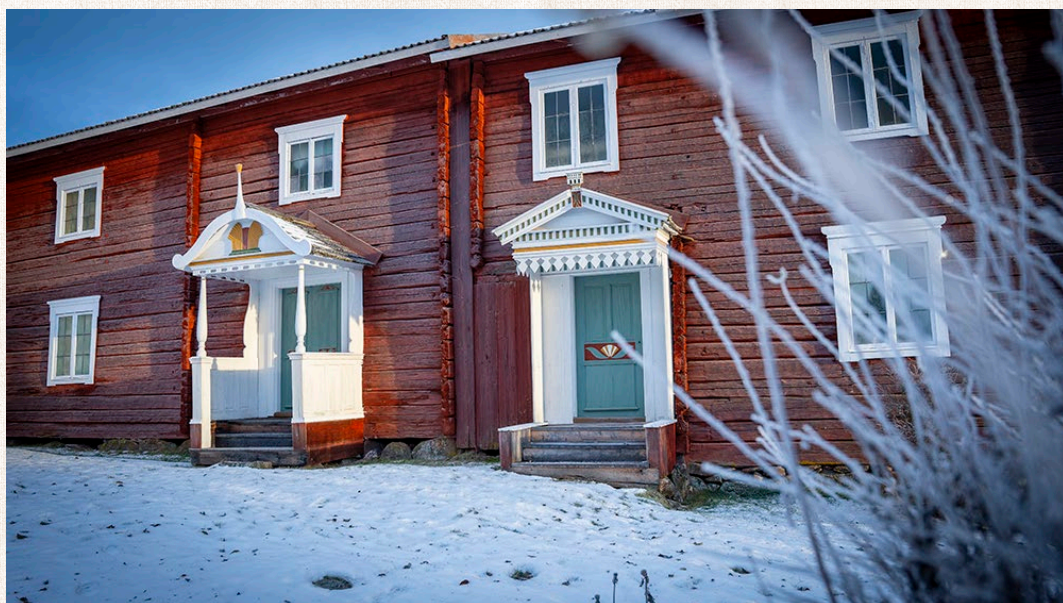
När de användes 1500 f Kr till 500 f Kr låg de väl synligt från havet, ofta på uddar.

Nu har landhöjningen gjort att de ligger 30-50 meter över havet.

Hälsingegårdar

Den bästa platsen i världen för att se bönders byggande av stora hus och salar enbart för fest.

Rum för fest – och för döden

Sju gårdar ingår i världsarvet Hälsingegårdar.

Gårdarna var kallställda på vintern och användes då bland annat för att "förvara" de döda tills de kunde föras till kyrkogården. Det kallades att "stå lik".

Falun och Kopparbergs- lagen

Den bästa platsen i världen för att uppleva en koppargruva och förstå hur gruvindustrin formade staden och landskapet och bidrog till det moderna svenska industrisamhället.

Foto från gravboken.

Gruvdrängen ställdes ut

”Fet-Mats” dog i Falu gruva 1677 och hittades 1719.

Han blev en vetenskaplig sensation och ”ställdes ut”

Mats Israelsson fick sin sista vila på Stora Kopparbergs kyrkogård 1930

Engelsbergs bruk

Den bästa platsen i världen för att uppleva historien om järnframställningen i Bergslagen och verksamhetens ekonomiska betydelse för Sverige.

Kyrkbåten Djupnäs II

I Ängelsberg finns ingen kyrka, den söderut i ligger Västervåla

Invånare från västra delen av Åmanningen kom med kyrkbåt till kyrkan

Replikan Djupnäs II sjösattes 2009 och finns att hyra för utflykter på Strömsholms kanal

Birka och Hovgården

Den bästa platsen i världen för att förstå vikingatidens handelsnätverk i Östersjöregionen

Gravarna för kungarna

Birka grundades i mitten av 700-talet.

Här finns världens största vikingatida gravfält finns på Björkö.

På Hovgårdssidan, i närheten av Adelsö kyrka, bodde och begravdes kungarna.

Drottningholm

Den bästa platsen i världen för att uppleva en europeisk kunglig anläggning från 1700-talet med slott, slottsteater, historiska parkområden och tillhörande bostads- och bruksmiljöer.

*Foto: Raphael
Stecksén*

Flera hundar begravda

I Drottningholms slottspark finns fem gravstenar med namn och årtal på alla utom en. Här vilar hundarna Tusse, Mentor, Pascha som tillhörde drottning Louise och Eisei som var Gustav VI Adolfs pekings.

Tanums hällristningar

Den bästa platsen i världen
att uppleva bronsålderns bildvärld

60 generationer av hällristare

I Tanum finns ett 30-tal rösen där människor begravts i generationer.

Hällristningarna gjordes 1700 f kr – 300 f kr.

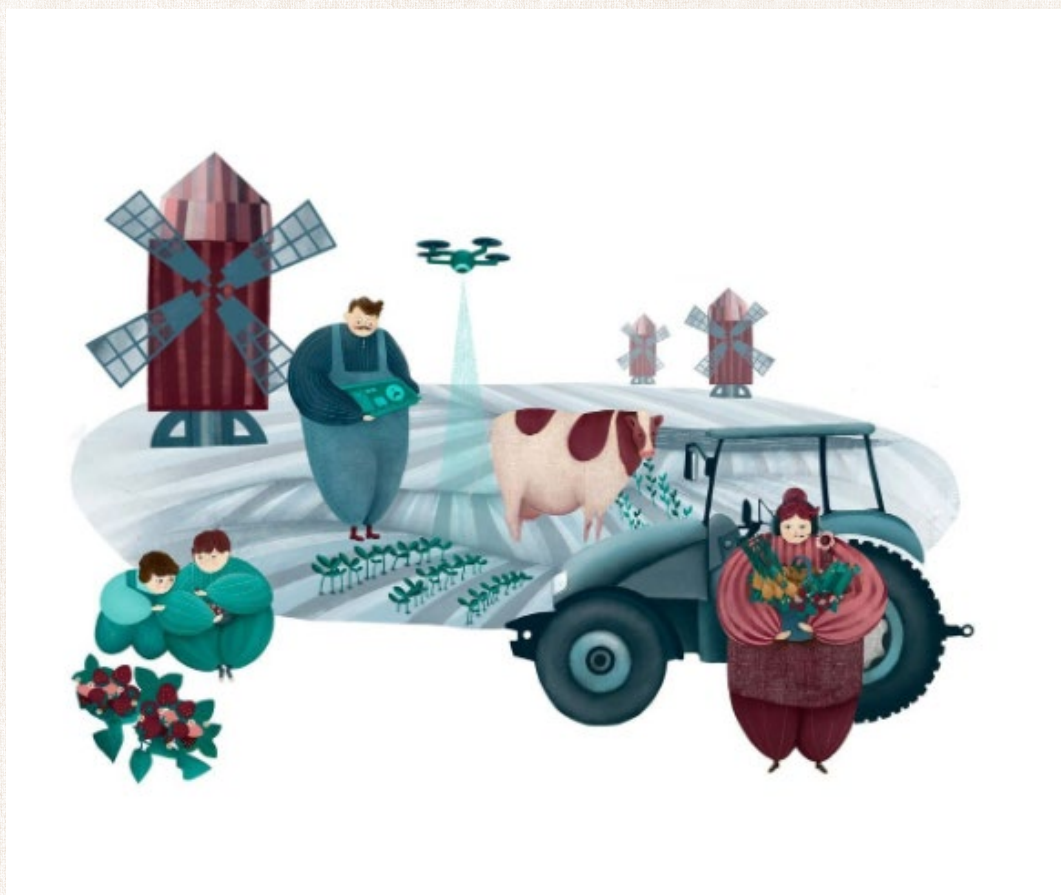
Grimetons radiostation

Det bästa stället i hela världen för att uppleva
och förstå utvecklingen av trådlös
kommunikation.

Grimetons kyrka

Himledalens församling

Södra Ölands odlingslandskap

Den bästa platsen i världen för att se hur generationer av lantbrukare har format ett landskap och samtidigt anpassat sig till naturens förutsättningar

Nio gravfält

Gettingen gravfält vid Möckelby har använts i över två tusen år.

Örlogsstaden Karlskrona

Den bästa platsen i världen att uppleva hur kungens vision från 1600-talet om en ideal örlogsstad blev verklighet.

Kulturvandring 2019 vid
Törnströms grav

Bildhuggare Törnström

Amiralitetsbildhuggare Johan Törnström gjorde bland annat akterspegelornament och galjonsbilder till krigsfartyg

Johan Törnström levde 1744-1828

Han gjorde även arbeten på Stockholms slott innan han kom till Karlskrona örlogsvarv

Världsarvet Skogskyrkogården

EN BEGRAVNINGSPLATS SOM FORMAT
ANDRA BEGRAVNINGSPLATSER RUNT OM I VÄRLDEN

Sandsborgskapellet 1895

Ett Stockholm i förändring

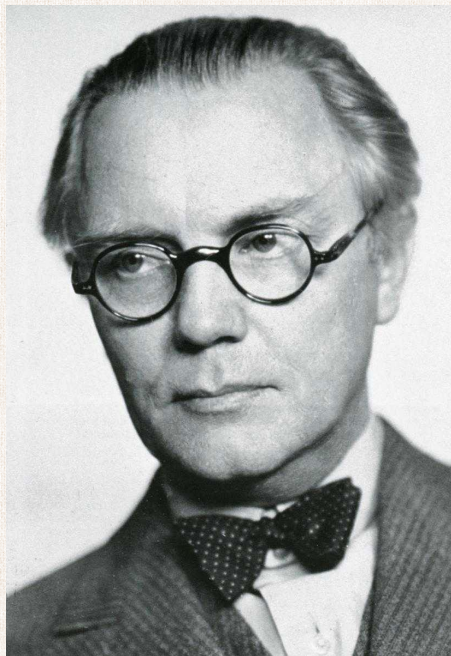
Staden växte så det knakade

Förändringarnas tid – demokratin växer fram

Södra begravningsplatsen skulle utvidgas

Sigurd Lewerentz

Gunnar Asplund

Tävling 1914

Platsen ska vara estetisk och konstnärlig

Området ska vara värdigt, utan monument
och med lika stora gravar för alla

Skog och natur ska bevaras så mycket
som möjligt

Dödsängeln av Carl Milles väckte anstöt

Skogskapellet 1920

Södra begravningsplatsen invigdes 1920

Kapellet byggt i trä från platsen

Gunnar Asplund ritade kapellet, Sigurd
Lewerentz utformade landskapet

Tallum är nu Visitors center för världsarvet.

Tallum 1923

Byggnad för begravningsplatsens medarbetare

Fyra toppiga tak – i en tid när pyramiderna nyligen upptäckts

Ersattes i början av 1980-talet av modernare ekonomibygnad

Sigurd Lewerentz ritade allt, även stolarna

Uppståndelse- kapellet 1925

Assymetrisk byggnad med ett fönster som riktar
ljuset mot kistan

In genom en dörr, ut genom en annan
Liv, död, liv

En byggnad som fortfarande fascinerar
arkitekter världen över

Gunnar Asplund 1935

Huvudentrén

Muren stod klar 1932 efter tio års arbete

1930-1935 görs arbetet med landskapet
inklusive Almhöjden

Inga gravar syns vid huvudentrén

Gunnar Asplund 1935

Monument- hallen

Huvudbyggnaden byggs 1936-1940

Gunnar Asplund ensam kvar som arkitekt

Kapellen hette kapell A, kapell B och kapell C

Gunnar Asplund, kronprins Gustaf Adolf,
prins Eugen och borgarrådet Yngve
Larsson

Invigning 1940

Riksnyhet med kungligt deltagande

Eldrivet krematorium med fyra ugnar

Gunnar Asplund dör i oktober, begravs i
anslutning till Skogskrematoriet

Röken från Nya krematoriet kommer upp i gamla skorstenen.

Världsarvet framtidssäkras

Restaurering av huvudbyggnaden 2025-2027

Omfattande markarbeten

Byggnaden moderniseras varsamt

Träden och gravarna

Södra begravningsplatsen blev
Skogskyrkogården

Träden central del i gestaltningen

En halv miljon personer begravda

Vissa tallar 300 år gamla

Tallskogen fanns redan

Tallarna tog skada vid stormen i november 2022

Strategisk arbete för att bevara och föryngra

Många besökare

Allhelgona höjdpunkten

Arkitektstudenter från hela världen

Grön lunga för många stockholmare

Världsarvsmotiveringen vid huvudentrén

Världsarv sedan 1994

Ansökan tillsammans med Drottningholm, Tanum och Birka Hovgården

Världsarv nummer 558

1248 världsarv i 170 länder

Världsarvet Hansestaden Visby

RINGMUREN – HUSEN – HANDELN I EN UNIKT BEVARAD STADSBILD

Hansestaden Visby

Den bästa platsen i världen för att uppleva en nordeuropeisk muromgärdad handelsstad från sent 1200-tal. Den har överlevt som en bebodd stad trots socioekonomiska och kulturella förändringar med tydliga årsringar fram till nutid.

*Vallgravarna utanför Visby ringmur.
Foto Sara Appelgren*

Gravarna

Torra vallgravar

Kalkbrott

Det historiska landskapet

Tjelvars grav i Boge sn. Foto Region Gotland

Förhistoriska gravar i staden

Visby innerstad en fornlämning

Stenålder finns vid Stora torget

Vikingatida kvinnogravar bakom Visby hotell

St Maria kyrka. Foto Region Gotland

St Maria domkyrka

1200-tals kyrka

Kyrka för tyska köpmän och gutar

Kyrkogård då och nu

St Hans och St Pers ruiner. Foto Louise Hoffman Borgö

Sankt Hans och Sankt Per

15 kyrkoruiner i världsarvet. Sankt Hans och Sankt Clemens första kyrkorna i Visby med en kyrkogårdar

Blev ruiner efter reformationen

Visby största bevarade beståndet av medeltida gravstenar i Europa.

St Görans klosterruin. Foto Louise Hoffman Borgö

Sankt Görans kyrkoruin

De spetälskas kyrka i Visby

Organiserade efter klosterregel

Dagens forskning skulle ge fler svar

*Den medeltida galgen på Galgberget.
Foto Region Gotland*

Galgberget

Galgberget har fått sitt namn galgen i Visby
Avrättningsplatsen var i bruk fram till 1845.
Gravsättning i galgens mitt

Solberga klosterruin. Foto Louise Hoffman Borgö

Solberga kloster

Grundas av Cistercienserorden cirka 1246

En korsformig kyrka med kyrkogård

Norr om klostrets område begravdes stupade från striderna 1361

Valdemarskorset. Foto Louise Hoffman Borgö

Slaget kallas Korsbetningen

Den danske kungen Valdemar Atterdag
invaderade Gotland

Slaget utanför Visby 1361 benämns
Korsbetningen. Valdemarskorset restes några år
efter slaget

Massgravar återfanns 1900-talet med offren i full
rustning

”Eftersom krigen har sitt ursprung i människornas sinnen, måste även försvaret av freden byggas upp i människornas sinnen”

Unescos stadgar från 1945
Unesco – FN:s fackorgan för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation